

Epäuskottava kertomus säätiön vaikutuksesta syrjintään opettajakoulutusvalinnassa

Historiallisessa *Aikakauskirjassa* (2/2023) julkaistiin Ville Okkosen kirjoitus ”Kaavailut kansakoulunopettajainkoulutuksen sisäänoton poliittisista rajauksista ja vasemmistolaisten opettajien valvonta 1950- ja 1960-lukujen taitteessa”. Siinä annettiin ymmärtää, että elinkeinoelämää lähellä oleva Suomalaisen Yhteiskunnan Tuki -säätiö (SYT) yhteistyössä korkeiden kouluviranomaisten ja SUPOn kanssa olisi luonut virkakieltojärjestelmän, jolla pyrittiin estämään vasemmistolaisesti ajattelevien pääsy opettajankoulutukseen. Tämä väite on varsin epäuskottava.

Väitteensä tueksi artikkelin kirjoittaja Ville Okkonen tuo esille yhden ainoan SYT:n järjestämän seminaarin vuodelta 1960, johon kouluviranomaisia oli osallistunut. Itse asiassa artikkelinsa lopuksi Okkonen joutuukin myöntämään, ettei hänellä mitään todisteita virkakiellosta olekaan, vaikka hän siihen suuntaan vihjailee ja liittää monta viatonta henkilöä tuohon kuviteltuun hankkeeseen.

Osallistuminen erilaisten sidosryhmien tilaisuuksiin kuului kouluhallituksessa työskentelevien virkatehtäviin, eikä se vielä todista mitään. Osallistuminen siis kuului asiaan, vaikkei itse olisikaan ollut samaa mieltä arvopohjasta, jonka perusteella esimerkiksi nyt mainittu säätiö toimi. Jutussa mainittu kansanopetusosaston koulutoimenjohtaja Alfred Salmela oli isoisäni ja olen perehtynyt hänen arkistoonsa, muihin lähteisiin sekä haastatellut useita aikalaisia ja kouluvaiuttajia kirjoittaessani hänen elämäkertansa.

Kukaan, eikä mikään lähde, viittaa virkakieltoon, jonka olemassa ololla Ville Okkonen flirttailee.

Päinvastoin Alfred Salmela, joka oli kotoisin vaatimattomista olosuhteista, pyrki koko uransa aikana tasoittamaan kaikkien suomalaisten lasten opintietä tuomalla useita sosiaalisia uudistuksia, kuten maksuttoman koulunkäynnin, kaikkien ulottuville riippumatta lasten vanhempien varallisuudesta tai asuinpaikasta (tai poliittisesta suuntautumisesta). Hän näki sekä oikeiston että vasemmiston työväenliikkeen isänmaallisina ja Suomen etua ajavina. Tämänkään vuoksi ei vasemmistolaisesti ajattelevien diskriminointi olisi voinut tulla kyseeseen.

Omassa työssään Salmela pystyi valitsemaan hänelle raportoivat kansakouluntarkastajat. Tässäkään työssä hän ei katsonut hakijoiden puoluekantaan tai maailmankatsomusta. Tärkeintä oli pätevyys tehtävään. Näin muun muassa kouluhallituksen entinen pääjohtaja Erkki Aho (sd.) pääsi aloittamaan kouluhallintouransa aluksi tarkastajan sijaisena.

Alfred Salmela itse joutui usein poliittisen painostuksen alaiseksi, mutta pysyi virassaan loppuun asti, vaikka 1930-luvulla Lapuan liike ja sotien jälkeen kouluhallituksen pääjohtaja Yrjö Ruutu (SKDL) pyrkivät savustamaan hänet pois kouluhallituksesta. Ruutu pyrki kopioimaan Suomen neuvostoliittolaisen mallin mukaisen koulujärjestelmän, minkä hankkeen Salmela pystyi pysäyttämään. Tämä tapahtui tuomalla sosialidemokraattisen kansanedustajan Aino Malkamäen avulla kunnallista keskikoulua koskeva lakialoite

eduskuntaan, missä se hyväksyttiin syksyllä 1945. Malkamäki oli jäsenenä kansakoulukomiteassa, jonka puheenjohtaja Salmela oli.

Näin Suomeen luotiin ilmainen, tasa-arvoinen koulujärjestelmä jo 30 vuotta ennen peruskoulua. Valtion tiukasta taloustilanteesta johtuen näiden koulujen yleistyminen oli hitaampaa kuin Sal-

mela olisi toivonut. Tässäkään suhteessa ei siis tapahtunut radikaalia koulutusajattelun muutosta 1960-luvulla, vaikka Okkonen artikkelissaan niin väittää.

Olli Salmela
dosentti, Helsinki